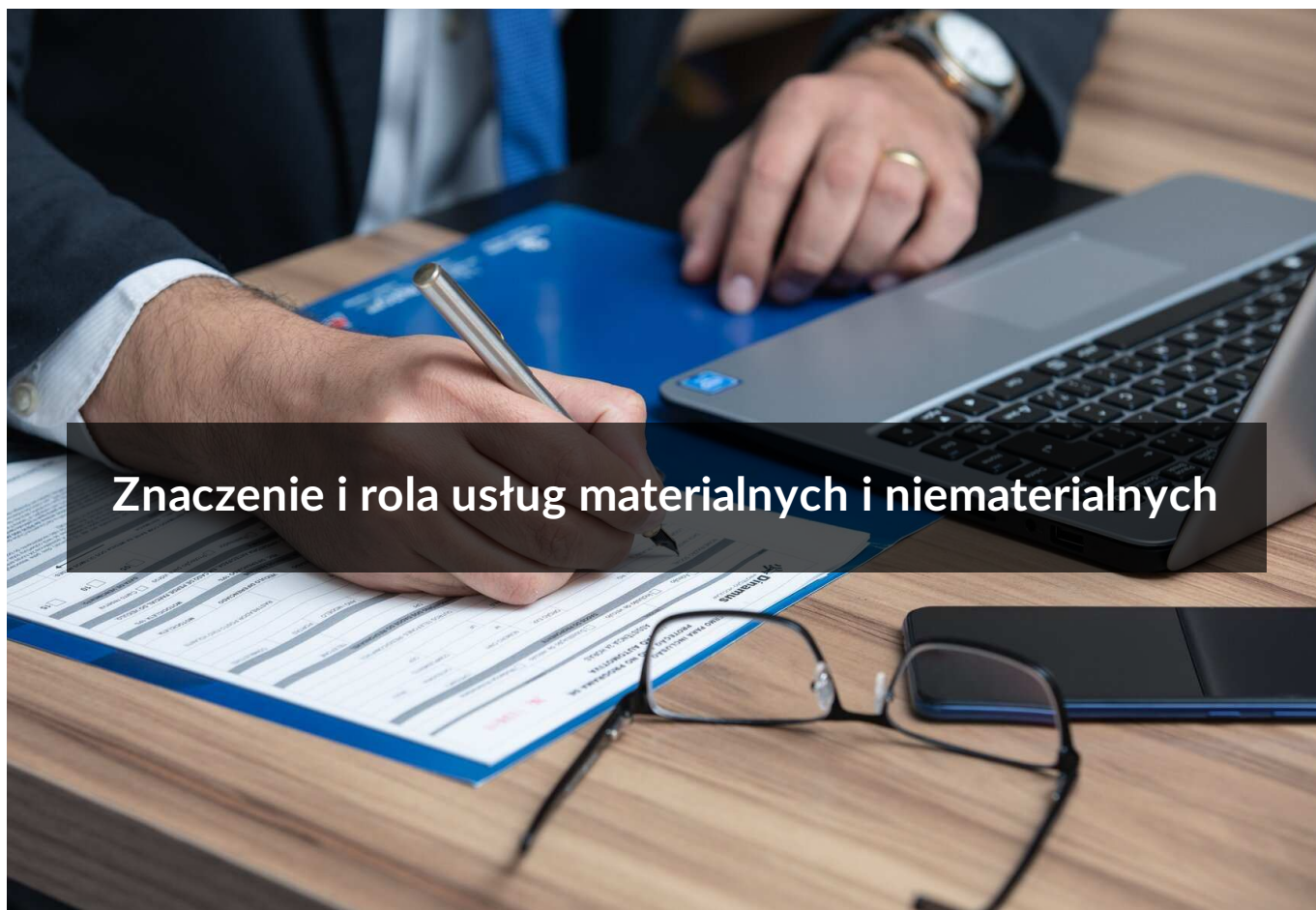

Znaczenie i rola usług materialnych i niematerialnych

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Audiobook
- Grafika interaktywna
- Dla nauczyciela

Znaczenie i rola usług materialnych i niematerialnych

Źródło: Pixabay License, <https://pixabay.com/pl/service/terms/#license>, dostępny w internecie: <https://pixabay.com>.

Wraz z rozwojem gospodarczym państw rośnie nie tylko znaczenie usług, ale też zwiększa się ich zakres. Usługi są istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego, ponieważ pobudzają rozwój innych działów gospodarki narodowej: rolnictwa, leśnictwa, myślistwa, rybołówstwa, przemysłu i budownictwa. Jednocześnie usługi stają się motorem napędzającym rozwój wielu innych działalności. W tym e-materiale poznasz rolę i znaczenie usług materialnych i niematerialnych.

Twoje cele

- Rozróżnisz usługi materialne i niematerialne.
- Określisz rolę i znaczenie usług materialnych i niematerialnych na świecie.
- Porównasz rolę różnych rodzajów usług materialnych i niematerialnych w rozwoju społeczno-gospodarczym.
- Porównasz poziom zatrudnienia i strukturę usług materialnych i niematerialnych w krajach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Przeczytaj

Usługi materialne i niematerialne

Istnieje wiele klasyfikacji usług. Zostały one przedstawione szczegółowo w materiale [*Zróźnicowanie sektora usług*](#).

W niniejszym materiale zwrócono szczególną uwagę na usługi materialne i niematerialne, które są wyodrębniane w wyniku podziału usług według charakteru wykonywanych czynności oraz obiektu działania na podstawie Europejskiej Klasyfikacji Działalności (EKD).

Usługi materialne dotyczą oddziaływania na dobra materialne i zwiększania ich wartości. Zalicza się do nich np. transport pasażerski, łączność, usługi naprawcze, remontowe, porządkowe, hotelarskie, gastronomiczne, pralnicze, fryzjerskie, handel czy gospodarkę komunalną. Są one związane z przenoszeniem dóbr materialnych w przestrzeni, ich eksponowaniem, przekształcaniem i udostępnianiem odbiorcom. Dzięki nim możliwe jest także przemieszczanie osób oraz wpływanie na funkcjonowanie zakładów produkcyjnych i placówek usługowych. Usługi materialne zaspokajają usługi niższego rzędu i są dobrze rozwinięte w krajach o różnym poziomie rozwoju.

Źródło: Zimny Z., „ Usługi: charakterystyka i transakcje międzynarodowe”

Można stwierdzić, że usługi materialne odróżnia się od dóbr materialnych, jednak w gospodarce przy liczeniu dochodu narodowego występuje między nimi wiele powiązań, które powodują, że różnice te się zacierają. Produkt niektórych usług przybiera często postać materialną np. raport konsumencki czy zbudowany dom. Prawie wszystkie dobra poza czynnikami siły roboczej jako czynnika produkcji wymagają użycia usług „nieczynnikowych” do produkcji. Podobnie produkcja usług nie

może być się bez użycia dóbr fizycznych. Dystrybucja i sprzedaż dóbr nie byłaby więc możliwa bez usług transportowych, handlowych, finansowych i wielu innych. Wraz z nasilającą się konkurencją wartość dóbr materialnych składa się w coraz większym stopniu z wartości różnorodnych usług.

Rezultatem działalności usługowej nie jest produkt materialny, lecz zmiana stanu osoby lub rzeczy: przemieszczanie się w przestrzeni (transport), doznań duchowe (koncert symfoniczny), lepszy wygląd (usługi fryzjerskie, kosmetyczne), spokój ducha (ubezpieczenia), sprawny samochód (usługi naprawcze) większa wiedza (raport konsultancki), uzyskanie bieżącej informacji (gazety i inne media).

Usługi niematerialne to z kolei czynności niemające bezpośredniego związku z dobrami materialnymi. Należą do nich np. usługi administracyjne, finansowe, edukacyjne, marketingowe, medyczne, kulturalne, związane z opieką społeczną, rekreacją czy sportem. Pośrednio jednak produkcja dóbr materialnych wpływa na usługi niematerialne, np. poprzez produkcję sprzętu medycznego, naukowego, dydaktycznego czy sportowego potrzebnego do ich świadczenia. Natomiast poziom usług niematerialnych wpływa na jakość i sposób wytwarzania dóbr materialnych, np. poprzez poziom usług zdrowotnych i edukacyjnych wpływa na wydajność pracy i kwalifikacje pracowników. Usługi niematerialne zaspokajają usługi wyższego rzędu i są dobrze rozwinięte jedynie w krajach o wyższym poziomie rozwoju.

Według JPK i na podstawie ustawy o podatku dochodowym do usług niematerialnych zalicza się szereg usług: doradczych, księgowych, prawnych, zarządczych, szkoleniowych, marketingowych, firm centralnych (head offices), reklamowych, badania rynku i opinii publicznej, w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych.

Naprawa samochodu to przykład usług materialnych.

Źródło: dostępny w internecie: <https://pxhere.com/pl/photo/685629>, domena publiczna.

Usługi kulturalne to przykład usług niematerialnych.

Źródło: dostępny w internecie: <https://pixnio.com/media/theatre-opera-queen-king-costume#>, domena publiczna.

Polecenie 1

Wymień czynniki społeczne, gospodarcze, ekonomiczne, które wpływają na rozwój usług niematerialnych w krajach wysoko rozwiniętych.

Znaczenie i rola usług

Usługi pełnią ważną rolę w gospodarce i życiu społecznym. Zależą m.in. od:

- poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego,
- stopnia [mechanizacji rolnictwa](#) i poziomu automatyzacji przemysłu,
- stopnia zamożności społeczeństwa i jego potrzeb,
- poziomu wykształcenia ludności,
- [globalizacji](#).

Polecenie 2

Sklasyfikuj podane wyżej funkcje usług, dzieląc je na pełnione funkcje gospodarcze i pozagospodarcze.

Usługi a poziom rozwoju społeczno-gospodarczego

Poziom zatrudnienia w usługach jest związany z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Kraje wyżej rozwinięte odznaczają się większym udziałem usług w strukturze zatrudnienia, a kraje słabiej rozwinięte - mniejszym. Zagadnienie to zostało opisane szerzej w materiale [Udział usług w strukturze zatrudnienia](#).

Usługi w krajach o różnym poziomie rozwoju

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

bezrobocie technologiczne

brak pracy wywołany wypieraniem działalności ludzi przez komputery i szybsze środki łączności

globalizacja

charakterystyczne i dominujące w końcu XX i na początku XXI w. tendencje w światowej ekonomii, polityce, demografii, życiu społecznym i kulturze, polegające na rozprzestrzenianiu się analogicznych zjawisk, niezależnie od kontekstu geograficznego i stopnia gospodarczego zaawansowania danego regionu

mechanizacja rolnictwa

proces zastępowania pracy ręcznej w produkcji roln. pracą maszyn i urządzeń technicznych

Audiobook

Polecenie 1

Określ znaczenie usług komunikacyjnych, edukacyjnych, finansowych i turystycznych w rozwoju społeczno-gospodarczym wysoko rozwiniętych państw świata. Stwórz w tym celu mapę myśli. Zainspiruj się treściami zawartymi w niniejszym audiobooku, a także skorzystaj z własnej wiedzy.

Znaczenie usług

Usługi mają największe znaczenie w krajach wysoko rozwiniętych, które jako pierwsze przeszły rewolucję przemysłową i najszybciej dokonały restrukturyzacji gospodarki. W krajach tych rolnictwo i przemysł, z uwagi na mechanizację i automatyzację, nie wymagają dużej liczby rąk do pracy, a rozwój wielu specjalistycznych usług jest możliwy dzięki wysokiemu poziomowi wykształcenia ludności. Odsetek osób zatrudnionych w usługach oraz ich udział w tworzeniu PKB są miernikami poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Im wyższy poziom rozwoju, tym większe są wartości tych wskaźników. Udział osób pracujących w usługach w krajach najsłabiej rozwiniętych wynosi nawet poniżej 30%, natomiast odsetek ten w krajach najwyżej rozwiniętych wynosi nawet powyżej 80%. Podobnie przedstawia się zróżnicowanie odsetka usług w tworzeniu PKB.

Z reguły im więcej mieszkańców liczy dana miejscowość, tym szerszy zakres usług ona oferuje. W funkcjonowaniu światowej gospodarki największą rolę odgrywają usługi komunikacyjne i finansowe. Usługi komunikacyjne, czyli transport i łączność, umożliwiają przemieszczanie ludności, towarów i informacji. Mówi się, że transport jest krwiobiegiem organizmu państwowego, gdyż wpływa na rozwój innych gałęzi gospodarki. Z kolei usługi finansowe umożliwiają przepływ kapitału i są jednym z głównych czynników warunkujących rozwój gospodarczy całego regionu oraz ważnym czynnikiem miastotwórczym. Wzrost zamożności i postęp techniczny wpływają z kolei na rozwój usług turystycznych.

Nie bez znaczenia dla rozwoju gospodarczego są także usługi edukacyjne. Nie ma możliwości rozwoju gospodarczego bez funkcjonowania placówek naukowo-badawczych i uczelni wyższych. W krajach słabo rozwiniętych są one na niskim poziomie i może z nich korzystać jedynie część mieszkańców. Wynika to z braku odpowiednich środków państwowych i niewielkiej zamożności obywateli. Zamiast chodzić do szkoły, dzieci w tych krajach bardzo często pracują i pomagają rodzicom w utrzymaniu. Z kolei w państwach wysoko rozwiniętych nie ma takiego problemu - edukacja finansowana jest zarówno z budżetu państwa, jak i ze środków prywatnych, a ludność podnosi swoje kwalifikacje także dzięki kursom internetowym. Warto również wspomnieć, że istnienie uczelni wyższych jest istotnym czynnikiem miastotwórczym, a wokół nich skupia się przemysł high-tech.

Ważną rolę w rozwoju gospodarczym odgrywają także dostępność i jakość usług medycznych. Poprawa stanu zdrowia fizycznego i psychicznego jest jednym z głównych celów postępu cywilizacyjnego, a zróżnicowanie poziomu tych usług jest również zauważalne w zależności od poziomu rozwoju gospodarczego kraju.

Duże znaczenie dla gospodarki mają także handel i usługi finansowe. Są one unowocześniane i udoskonalane dzięki nowoczesnym technologiom, zwłaszcza możliwości wykonywania wielu czynności przez internet. W krajach wysoko rozwiniętych coraz częściej ludność korzysta z usług rynku finansowego i ubezpieczeniowego, natomiast w krajach słabo rozwiniętych zauważa się wzrost zainteresowania możliwością skorzystania z kredytu celem rozwoju działalności gospodarczej. Tego typu działalność powoduje przede wszystkim obniżenie kosztów i umożliwia korzystanie z usługi w dowolnym czasie i z dowolnego miejsca pod warunkiem połączenia z siecią. Ma jednak też swoje minusy, na przykład opóźnienia związane z transportem, konieczność wprowadzenia danych osobowych do Internetu, brak bezpośredniego kontaktu i możliwości fizycznego obejrzenia towaru przed transakcją.

Usługi turystyczne sprzyjają powstawaniu nowych miejsc pracy i zwiększają dochody państw. Jest to ważne zwłaszcza w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo o dogodnych walorach turystycznych. Ruch turystyczny pobudza inwestycje infrastrukturalne i dzięki temu podnosi komfort życia mieszkańców. Ponadto

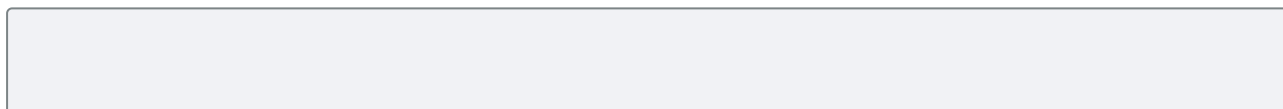
ustanowienie obszarów szczególnej ochrony wpływa na zwiększoną troskę o środowisko geograficzne.

Na podstawie: *Luchter B., Wrona J. (red.), Podstawy geografii społeczno-ekonomicznej świata, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2018.*

Grafika interaktywna

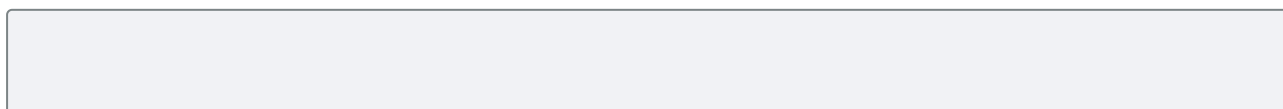
Polecenie 1

Przeanalizuj poniższą grafikę interaktywną i wykonaj ćwiczenia interaktywne.

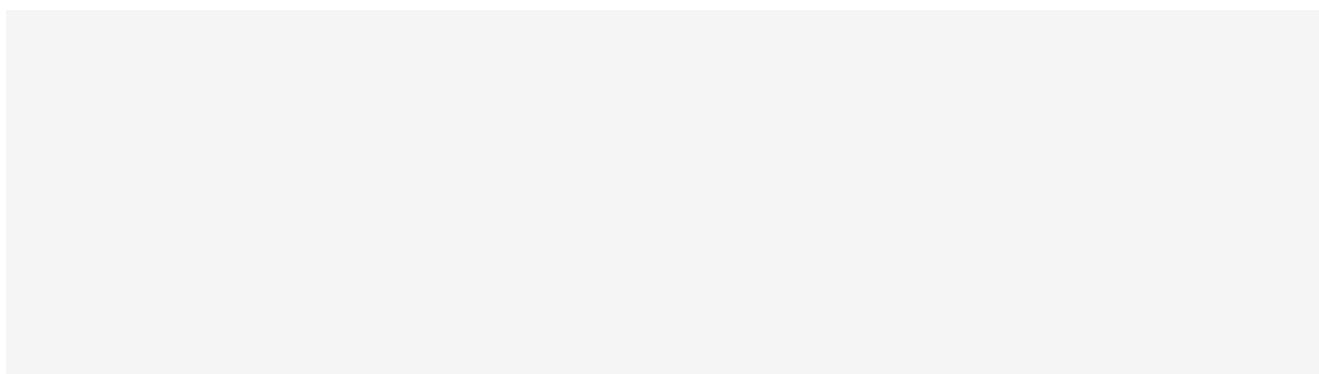
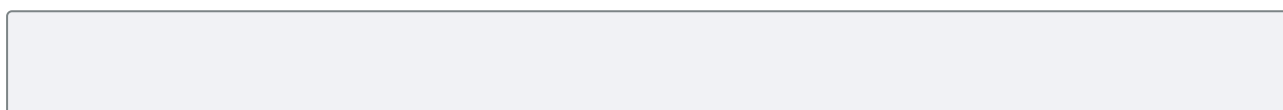
Polecenie 2

Oceń rolę różnych rodzajów usług w gospodarce kraju w zależności od poziomu rozwoju gospodarczego.

Polecenie 3

Korzystając z dostępnych danych, na przykład z [bazy ONZ](#) wykonaj wykresy obrazujące strukturę zatrudnienia w różnych państwach na świecie.

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Znaczenie i rola usług materialnych i niematerialnych

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa II

PODSTAWA PROGRAMOWA

XII. Usługi: zróżnicowanie sektora usług, rola usług komunikacyjnych, edukacyjnych, finansowych i turystycznych oraz wymiany towarowej w rozwoju społeczno-gospodarczym, rodzaje transportu, atrakcyjność regionów turystycznych świata.

Uczeń:

3) wyjaśnia znaczenie usług komunikacyjnych (transportu i łączności), edukacyjnych, finansowych i turystycznych oraz handlowej wymiany towarowej w rozwoju społeczno-gospodarczym świata.

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- rozpoznaje i charakteryzuje usługi materialne i niematerialne,
- wyjaśnia rolę i znaczenie usług na świecie,
- porównuje rolę różnych rodzajów usług materialnych i niematerialnych w rozwoju społeczno-gospodarczym,
- porównuje poziom zatrudnienia i strukturę usług w krajach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Strategie nauczania: konektywizm

Metody nauczania: pogadanka, dyskusja, praca z e-materiałem, JIGSAW, stacje zadaniowe

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca w parach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub/i tablety z dostępem do internetu)

Materiały pomocnicze

Fierla I. (red.), *Geografia gospodarcza świata*, PWE, Warszawa 2003.

Luchter B., Wrona J. (red.), *Podstawy geografii społeczno-ekonomicznej świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2018.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności organizacyjne (powitanie, sprawdzenie stanu klasy, sprawdzenie ewentualnego zadania domowego).
- Przeczytanie przez uczniów wprowadzenia do e-materiału i krótka dyskusja na ten temat.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel prowadzi dialog z uczniami na temat przykładów usług materialnych i niematerialnych. W tym celu wyświetla część *Przeczytaj* niniejszego materiału. Następnie prosi uczniów o wykonanie polecenia nr 1 z części *Przeczytaj*. Chętni uczniowie zgłaszają swoje pomysły.
- Następnie nauczyciel dzieli uczniów na sześć grup, rozdaje im karty pracy (puste kartki formatu A3) i objaśnia, na czym polega metoda stacji zadaniowych. Każda z sześciu grup podchodzi do jednego stanowiska (stacji), na przykład: grupa 1 do stacji 1, grupa 2 do stacji 2 itd. Stacją stanowi stolik, koperta z poleceniem i tablet z wyświetlonym niniejszym e-materiałem. Każda z grup ma za zadanie wykonać polecenie zawarte w kopercie. Polecenia uczniowie zapisują na otrzymanych od nauczyciela kartach pracy. Wszystkie grupy pracują w tym samym czasie. Kiedy któraś z grup wykona zadanie z pierwszej stacji, sygnalizuje to i zamienia się miejscami z inną grupą, która również skończyła wykonywać zadanie. Praca w grupie trwa tak długo, aż uczniowie nie wykonają wszystkich poleceń. Grupy nie wymieniają się między sobą informacjami.
- Po zakończonej pracy nauczyciel prosi wybrane grupy o przedstawienie na forum klasy odpowiedzi na dane polecenie. Następuje wówczas klasowa dyskusja, nad przebiegiem której czuwa nauczyciel. W trakcie pracy nauczyciel wyświetla materiały multimedialne dotyczące poziomu zatrudnienia i struktury usług z prośbą o wykonanie załączonych do nich ćwiczeń interaktywnych.
- W kolejnym etapie lekcji nauczyciel dzieli uczniów na kilka grup. Każda z grup siada w wyznaczonym przez nauczyciela miejscu w klasie i ma za zadanie, korzystając z audiobooka, wykonać polecenie do niego załączone (każda grupa losuje jeden rodzaj usług).

- Po zakończonej pracy nauczyciel tworzy nowe grupy w taki sposób, żeby w nowej grupie znalazła się przynajmniej jedna osoba z każdej z pierwotnych grup. Nowe grupy siadają w wyznaczonym przez nauczyciela miejscu.
- Zadaniem uczniów w nowo utworzonych grupach jest przekazanie swojej wiedzy, czyli tego, co zostało ustalone w poprzednich grupach. Zadaniem uczniów jest tak naprawdę przekazanie wiedzy pozostałym członkom swojej nowej grupy.
- Po zakończonym zadaniu uczniowie wracają do pierwotnych zespołów i wymieniają się zdobytą wiedzą. Następuje klasowa dyskusja na ten temat. Nad jej przebiegiem czuwa nauczyciel.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie nowej wiedzy poprzez zadawanie pytań i udzielanie na nie odpowiedzi przez uczniów.
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów, ocenia pracę w grupach i przypomina cele zajęć.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Wykonanie polecenia nr 3 do prezentacji multimedialnej, krótka analiza i pisemna interpretacja wyników.
- Opcjonalnie można także prosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended-learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Multimedium bazowe może posłużyć zarówno w trakcie lekcji (podczas pracy w grupach i w fazie podsumowującej) oraz po lekcji (w celu utrwalenia wiadomości). Może także znaleźć swoje zastosowanie na lekcji powtórzeniowej, lekcjach dotyczących poszczególnych rodzajów usług i podczas wykonywania pracy domowej.

Polecenia w kopertach:

Stacja 1. Od czego zależy poziom i struktura usług w danym kraju?

Stacja 2. Wymieńcie trzy gospodarcze funkcje usług.

Stacja 3. Wymieńcie trzy pozagospodarcze funkcje usług.

Stacja 4. Jaka jest zależność między odsetkiem osób zatrudnionych w usługach a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego?

Stacja 5. Określić na podstawie odpowiednich wykresów, jakie są różnice w poziomie i strukturze usług w krajach słabo i wysoko rozwiniętych?